

РАЗГОВОР С ДЪЩЕРЯТА НА ЗАХАРИ СТОЯНОВ

Стефан Чирпанлиев

С единствената дъщеря на Захари Стоянов — Захаринка Стоянова-Громбах съм имал много срещи и разговори, на различни места, при различни обстоятелства. Повечето от тях са били в родното село на баща ѝ — Медвен, Сливенско. Обикновено те са ставали в Ченковата къща, където тя отсяда, в къщата на баба ми Стефана Стойнова-Попова, при разходка до Синия вир. Срещали сме се и във вилата на ОНС в Сливенските бани, и в Почивния дом на писателите — Варна.

Най-целенасочени разговори за нейния баща се състояха на 17 август 1967 г. и на 16 юли 1974 г. в с. Медвен, в присъствието на Райна Тончева, учителка-пенсионерка, дъщеря на доскоро живата най-малка сестра на З. Стоянов — Йова Стоянова-Попова.

Захаринка Стоянова е родена на 4 април 1890 г. в Русе, т. е. след смъртта на баща си. За него тя знае от майка си — Анастасия Стоянова-Обретенова, дъщеря на баба Тонка Обретенова. Учи в пансион в гр. Мюнхен. Омъжва се за инж. Вилхелм Громбах, загинал трагично в хитлеристките концлагери. Сега живее в гр. Аугсбург, ГФР.

Неколкократно Захаринка Стоянова потвърди рождената година на З. Стоянов — 1850.

„Тази година, казва тя, е вписана и в гробницата-музей в гр. Русе.“

В писмо до мен от 5 ноември 1973 г. тя пише: „Доколкото зная от майка си, годишната на рождението на моя баща е 1850, но не зная кой месец.“

Много темпераментно З. Стоянова опровергава твърдението, че дъщерята на Иван Арабаджията — Райна, е била осиновена от баща ѝ. (Вж. „Спомени на Арабаджията“ от Вл. Игнатов, шести откъс, в „Антени“, бр. 8, от 22. II. 1974 г.)

„Вярно е, че баща ми е поддържал дъщерята на своя другар от поборничеството в училището ѝ, но юридически акт на осиновяване не е имало.“ Райна е била утеха за З. Стоянов и съпругата му след смъртта на дъщеря им Аглика, родена в 1886 г. и починала на две години.

„Мнозина мислят, че Захари Стоянов е роден в сегашната къща-музей. В действителност негово родно място е двукатна къща в същата махала Юрта, строена от пращадото ми Джендо Димитров Далакчиев“ (сега тя е известна като къща на Христо Димитров Георгиев от ансамбловата група „Хайдутите къщи“ — б. а.).

„А къщата-музей е строена от баща му Стоян Дждевев Далакчиев през 1855 г., т. е. З. Стоянов е заведен там петгодишен.“

З. Стоянов е знаел превъзходно френски език. Когато във Франция са го запитали откъде знае така добре езика, той се усмихнал: „От Медвения университет.“ (В Записките на Васил Ат. Лолов — ДИА, инв. оп. II В, се дава подробно описание на учебната програма на медвения училище, където според автора се е учил и З. Стоянов в годините 1856—1862. Тук са се изучавали гръцки и турски език.)

З. Стоянова разказва един интересен случай, който е запомнила от майка си:

Агенти на руския царизъм са предлагали златни рубли на баща ѝ, за да не напада с жлъчно перо техните господари (Катковци и Гирсовци, както се изразява З. Стоянов). Той отговорил с горда усмивка:

„Аз съм български патриот, събрали сте адреса.“

За смъртта му Захаринка Стоянова знае също от майка си, че преди да тръгнат за Париж, са ходили у Стамболов. От това обстоятелство се подбудило съмнението, че домакинят сипал диамантов прах в чашите с кафе. Още във Виена З. Стоянов се почувствувал зле.

За майка си Захаринка Стоянова разказва с голямо въодушевление. На въпроса ми, знае ли нещо за поетичните наклонности на Анастасия Обретенкова, тя отговори отрицателно. (В Русенския архив се пазят ръкописи на нейните стихотворения: „Бъди честен, казвай право“, „Секи казва, че обича“, „Песен“, „Боже мили, чудотворче“.) Според нея за тия поетични изблици не е знаел и баща ѝ.

Тя разказва с оживление и за своя внук Харалд, който „досущ приличал на прадыдо си“. Показва и негови снимки — наистина той има същото скулесто лице и остри пронизвателни очи.